

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz kırk üçüncü İçtima

22 . 11 . 1338 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	34:35	Çapakçur isminin tebdiline dair kanun teklifi (2/602)	36
2. — Sualler	34	5. — Takrirler	35
1. — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, yeni posta pullarının istimali hakkında Dahiliye Vekâletinden sual takriri	34	1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin Alemdar vapuru mürettebatının taltiflerine dair takriri	35
2. — Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyin, Lozan Sulh Konferansına dair Hariciye Vekâletinden sual takriri	35	6. — Mazbatalar	36
3. — Âzayı kiram muamelâtı	36	1. — Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Tepedelenli Nureddin hakkındaki evrakın gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	36:38
1. — Hariciye Encümeni Kâtipliğine Antalya Mebusu Halil İbrahim Beyin intihabı olduğuna dair encümen riya-seti tezkeresi	36	2. — Hamidoğlu Yusuf'un bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâ-yihası ve Adliye Encümeni mazbatası	38:40
4. — Teklifler	36		
1. — Genç Mebusu Hamdi Beyin,			

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,50

REİS : Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendi

KATIPLER : Ziya Hurşid Bey (Lâzistan), Mahmud Said Bey (Muş)

REİS — Efendim ekseriyet hâsıl oldu. Celseyi açıyorum, zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikâat ve zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashiha kabul olundu. Memaliki müstahlasanın imarı için teşekkül edecek heyeti fenniyeler masarifati karşılığı olmak üzere nafıa bütçesine tahsisat ilâvesine dair lâyhâi kanuniye ile Büyük Millet Meclisi bütçesinin harcırah maddesine yirmi beş bin lira ilâvesine dair kanun teklifi Muvazenei Maliye Encümenine, Mirî ormanlardan meccanen kereste kat'ına müsaade olunmasına dair olan Kanunun birinci maddesinin tefsirine mütaallik İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi Kavanin ve Muvazenei Maliye ve İktisat encümenlerine; Men'i Müskirat Kanununa tevfiikan sâdir olan hükümlerin kabiliyeti temyiziyeyi haiz olmasına dair lâyhâi kanuniye Adliye Encümenine, 11 Teşrinievvel 1338 tarihli Avans Kanununun yedinci maddesinin tefsirine dair tezkere Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine, Şûrayı Evkaf teşkilâtına dair lâyhâi kanuniye Şer'îye ve Evkaf encümenlerine, Ziraat Bankası bütçesinin (A) cetveline tahsisat ilâvesine dair lâyhâi kanuniye Muvazenei Maliye Encümenine, katil maddesinden Sinob Hapsanesinde mevkuf İbrahim'in bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair lâyhâi kanuniye Adliye Encümenine, Aydın Mebusu Esad Efendinin Meccanen kereste kat'ına müsaade itasına dair Kanunun birinci maddesinin tadili hakkındaki teklifi kanunisi Lâyhâ Encümenine havale olundu.

Ukrayna Hariciye Komserliğinden gelen tebrikname okunarak cevap yazılması tensibedildi.

Zatı Hazreti hilâfetpenahiye biyat etmek üzere İstanbul'a azimet edecek olan heyete maktuan ikişer yüz lira itasına dair Divanı Riyaset kararı kıraat ve müzakere edilerek tâ-yini esami ile reye avz'edilip reye iştirak e'denlerin adedi nı sabı ekseriyeti bulmadığından tekrar reye konulacağı bittebliğ celseye nihayet verildi.

İkinci Celse

Hüseyin Avni Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikâat hiyaneti vataniye ile mahkûm Bursalı Hakkı'nın tahliyei sebiline ve Sivrihisarlı Ali Rıza'nın sebebi mahkûmiyetinin mahallinden istifsarına ve Seyfullah ile Kara Bey'in af taleplerinin reddine dair Adliye Encümeni mazbatası kıraat ve Bursalı Hakkı'nın tahliyei sebiline ait kısım kabul edilerek af talebinin ret kısmı ruznameye alındı ve Sivrihisarlı Ali Rıza'nın sebebi mahkûmiyetinin mahallinden istifsarı karargir oldu. Adana ısgal devrinden devren alınan mevad ve mesuli adıyeye mütaallik Adliye Encümeni mazbatası ruznameye alındı. Trabzon Mebusu Nebizade Hamdi Beyin istikraz şayialarına dair Maliye Vekâletinden olan sualine Vekil Beyefendi tarafından cevap ita olunduktan sonra Celsei hafiyeye geçildi.

(Üçüncü Celse hafidir.)

Reisvekili   Kâtip   Kâtip
Hüseyin Avni   Ziya Hurşid   Mahmud Said

2. — SUALLER

1. — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, yeni posta pullarının istimali hakkındaki sual takriri Dahiliye Vekâletine havale edilmiştir.

2. — Bitlis Mebusu Yusuf Ziya Beyin Lozan Sulh Konferansına dair sual takriri Hariciye Vekâletine havale edilmiştir.

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı?

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Efendim başka bir noktâi nazardan söylüyorum addolunmasın. Hilâfet pehah kelimesi katiyen caiz değildir. Hilâfet, velev ki icmâi ümmetle intihâbedilmiş olsun; bir şahsa sığınamaz...

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Ne diyor, ne diyor?

TUNALI HİLMİ B. — Binaenaleyh Halife Hazretleri demek daha doğrudur. Belki Hilâfet sıfat diyebiliriz.

REİS — Bu kelimeler evvelce zapta bu tarzda geçmiştir. Hilmi Bey, zaptı sabıkta yanlış olduğunu iddia etmiyorlar. Mütalâaları bir tefsir mahiyetindedir, zannederim.

TUNALI HİLMİ B. — Badema Halife Hazretleri denilsin.

REİS — Efendim zaptı sabık hulâsası hakkında başka söz istiyen var mı? (Hayır sesleri)

Efendim zaptı sabık hulâsasını aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Aynen kabul edildi.

5. — TAKRİRLER

1. — *Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Alemdar vapuru mürettebatının taltiflerine dair takrir-i*

REİS — Alemdar vapuru mürettebatının taltifleri hakkında Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin bir temenni takriri var. Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale ediyoruz.

TUNALI HİLMİ B. — Müsaade buyurunuz takririm temenni mahiyetinde değildir. Bendeniz bir teklifte bulunuyorum. Meclisi Âli teklifime vâkıf olmalıdır, lütfen okunsun.

REİS — Hilmi Beyin takrirlerinin mahiyeti teklifi kanuni değildir. Alemdar Vapuru mürettebatı hakkında tetkikat yaparak taltif edilmelelerini Müdafaa-i Milliye Vekâletinden temenni ediyorlar.

Bu takrir bir teklifi kanuni şeklinde olmadı-

ğından biz buna başka bir isim bulamadık. Temenni mahiyetindedir. Heyeti Celilenin bu hususu tasviben havalesini...

TUNALI HİLMİ B. — O halde bir kelime müsaade buyurun. (Bir kelime olacak sadaları)

REİS — Efendim istirham ediyorum, hürriyeti kelâma fevkalâde hürmet edelim...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlar, takdim ettiğim takrir Alemdar'ın kahramanlığına aittir ve bu kahraman küçücük gemimizin, o koskoca Fransız gambotiyle silâhsız olarak ve saatlerce çarpışması ve galebeyi temin etmesi, cidden efsane addolunacak bir harikadır. Beş şehidimiz var. Bu şehitlere...

OSMAN B. (Lâzistan) — Bendeniz Karadeniz sahili Mebusu sıfatiyle arz edeceğim. Karadeniz sevahilinde bunun gibi daha nice menkıbeler var ki, Hilmi Beyin onlardan malûmatı yoktur.

TUNALI HİLMİ B. (Devamla) — İstirham ederim efendim; mademki takririm okunmamıştır. O halde üç kelime ile arz edeyim. Hakikatte (bir sesleri) bütün (iki sesleri) Karadeniz (üç sesleri) ve Akdeniz (dört sesleri) bahadırılarının (beş sesleri) İstiklâl mücahedesindeki (Üçü geçti sadaları) hizmetleri daima şükranla anılacak ise de tahattur buyurunuz...

Bunlar meyânında iki sene evvel İstanbul'dan kaçmak suretiyle Karadeniz'e gelen ve koskoca bir Fransız gambotiyle saatlerce çarpışan Alemdar'ın gösterdiği bahadırılık müstesna bahadırılıklardandır ve yeni Türkiye'nin yeni donanmasına cidden Alemdar olmuştur ve temel taşı atmıştır. Burada benim iddiam millî kahramanlık itibariyle değildir. Resmen Hükûmete aidiyeti itibariyle söylüyorum ki, Alemdar yeni filoya temel oluyor.

Binaenaleyh şehitlerinin evlât ve ailesine hidemati vataniyeden maaş tahsis edilmeli ve sağ kalanlarına da İstiklâl Madalyası verilmelidir. Hattâ bunlar birer derece terfi ettirilmelidir. Ve mümkünse, o derece ileri varıyorum, mükâfatı nakdiye ita olunmalıdır.

Arkadaşlar istirham ederim, ben bu evlâdı şühedayı nasıl tahkik edip de, al el esami huzuru âlinize çıkarabilirim? Binaenaleyh bendenizin teklifime vasatet edecek bir daire lâzımdır ki, o da Müdafaa-i Milliye Vekâletidir. İstirham ediyorum.

rum, takririm bu tarzda müdafaai Milliye Vekâletine havale edilsin.

RAGIB B. (Kütahya) — Reis Bey çok rica ederim; Matbuat Müdiriyyetine tebligatta bulunulsun. Badema böyle Hilmi Beyin hissiyatını teh-yedecek makaleler yazmasınlar. (Handeler)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlar, işte Ragıb Beye cevabım: Geçen kış, Alemdar için on sayfalık bir manzume yazmıştım. (Bravo, sadaları)

REİS — Efendim, memleket için hüsnühizmet edenlerin taltifine çalışmak, Müdafaai Milliye Vekâletinin borcu ve kanunen de vazifesidir. Vekâleti; bu hususta Hilmi Bey ika ediyorlar. Heyeti Celilenizin de tasvibi lâzımdır. Bunun için, Müdafaai Milliye Vekâletinin nazarı dikkatini celbetmek üzere şu takririn tasviben Müdafaai Milliye Vekâletine havâlesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar Kabul edilmiştir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Diğer vapurların kahramanları da beraber. Trabzon Vapuru, Gazal Vapuru ve sairedekiler de dâhil olduğu halde...

REİS — Hüsnühizmet edenler...

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Karada hüsnühizmet eden kahramanların ailelerine de... Onlar da aynıdır.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim, evvelce iki sene evvel Evkafa ait bir takrir vermiştim. Bir sene sonra da encümene gitti, hâlâ orada uyuyor. Onun hakkında bir iki söz söyleyeceğim. Zannederim buna iki senedir hak kazandım.

REİS — Evrakı varide de bitsin de sonra söz veririm.

4. — TEKLİFLER

1. — *Genç Mebusu Hamdi Beyin, Çabakçur isminin tebdiline dair kanun teklifi (2/602)*

REİS — Efendim, Çabakçur kazası namının tebdili hakkında Genç Mebusu Hamdi Beyin bir teklifi kanunisi var; Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

3. — AZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Hariciye Encümeni Kâtipliğine Antalya Mebusu Halil İbrahim Beyin intihabolunduna dair Encümen Riyaseti tezkeresi*

REİS — Encümen intihabatına dair tezkere vardır. Okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Encümenimizin bugünkü içtimamında Hariciye Encümeni kitabetine Antalya Mebusu Halil İbrahim Beyin intihabolunduğu alelûsul Heyeti Umumiyyeye arz olunur, efendim.

Hariciye Encümeni Reisi
İzmir Mebusu
Yunus Nâdi

6. — MAZBATALAR

1. — *Hiyaneti vataniyeden üç sene küreğe mahkûm Tepedelenli Nureddin hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim encümenlerden mevрут mazbatalar var.

Casusluk cürmünden dolayı mahkûm Tepedelenli Nureddin hakkındaki hükmün ref'iyle hakkında ahkâmı umumiye dairesinde muamele ifa edilmek üzere, evrakının Adliye Vekâletine tevdiine dair Adliye Encümeni mazbatası var. Adliye Vekâletine gönderiyoruz.

YASİN B. (Gazianteb) — Bu mazbata, affı tazammun ediyor. Affı mucibolan bu mazbatanın...

REİS — Efendim, anlıyamadım.

YASİN B. — Adliye Vekâletine havale ettiğiniz evrak, hükmün ref'ini tazammun ediyor. Hükmün ref'ine mütaallik olan o evrak Meclisin tasvibine iktiran etmeden Adliye Vekâletine gidebilir mi?

REİS — Efendim! Adliye Encümeni bu evrakın doğrudan doğruya Adliye Vekâletine havalesini teklif ediyor. Mamafih, Mazbata Muharriri Bey, bu hususta Heyeti Celileyi tenvir buyursun.

ADLİYE ENCÜMENİ REİSİ EMİN B. (Caniik) — Mesele basittir efendim; bu şahıs, aftan istifade etmesi lâzımgelen bir şahıstır. Bunun için Adliye Vekâletinin nazarı dikkati celbolunuyor.

YASİN B. (Gazianteb) — Adliye Encümeninin noktai nazarı, bu adamın aftan istifade etmesi lâzımgelir, şeklinde olabilir. Mademki bu adamın aftan istifadesi lâzımgeliyormuş, her halde Meclisin tasvibi lâzımdır.

MAZBATA MUHARRİRİ HAMİD B. (Biga) — Efendim, Tepedelenli Nureddin namında bir şahıs, Yunanlılar için irtikâbettığı casusluk cürmünden dolayı Söke Bidayet Mahkemesince tahtı tevkife alınmış ve Bidayet Mahkemesince hiyaneti vataniye mücrimini hakkındaki kavanini mevzuaya tevfikane cereyan eden muhakemesi neticesinde üç sene küreğe mahkûm edilmiş. Nureddin hakkında Söke Bidayet Mahkemesinin ittihaz ettiği bu karar ve evrakı hükmiye, hiyaneti vataniye mücrimini hakkındaki evrakın Meclisçe tetkiki usulüne kıyasen Meclisi Âlinize sevk edilmiş ve Adliye Encümenince de yapılan tetkikat neticesinde casusluk fiilî bir cürmü mahsus olmasına ve Hiyaneti vataniye mücrimini Kanunu ahkâmına tevfikane icrayı muhakeme ve tâyini cezaya Bidayet Mahkemesinin salâhiyeti haiz olmamasına binaen hakkında ahkâmı umumiye tevfikane muamele yapılmasına ve ancak yeniden İstiklâl mahkemesince tetkik edilerek Hiyaneti vataniye Kanunu ahkâmına tevfikane bir karar verilmiş. Evrak bu şekilde çıkmakta iken ikinci defa İstiklâl mahkemesi tatili faaliyet etmiş. Evrak ikinci defa olarak Bidayet Mahkemesine gelmiş, Bidayet Mahkemesi ref'ettiği hüküm üzerine hüküm vermiş ki, muhalifi kanundur. Bu noktai nazardan Adliye Encümeni teklif ediyor ki, Bidayet Mahkemesinde, casusluk cürmünden dolayı Hiyaneti vataniye Kanununa tevfikane hükümün ref'iyle kavaidi umumiye dairesinde ve mahakimi aidesinde muhakeme edilmek üzere evrakı Adliye Vekâletine tevdi ediyoruz. Binaenaleyh, Hiyaneti vataniye Kanununa tevfikane muhakemesi rüyet edilmiştir. Halbuki ahkâmı umumiye nazaran muhakeme edilmek lâzımdır. Mazbata'nın kabulünü teklif ediyorum.

NEŞET B. (Kângırı) — Efendim, bu evrak Meclisi Âlinize üç seneden beri gelip gidiyor. Yani Meclisi Âlinin ilk teşekkülünden beri, yani iki buçuk senedir Adliye Encümeninin nazarı dikkatini celbetti. Hamid Beyin buyrukları gibi casusluk meselesiyle müttehem bulunan bu adamı, Nureddin'i Bidayet Mahkemesi vazifesi hilâfında olarak hiyaneti vataniye cürmünden mahkûm etmiştir. İki buçuk sene evvel Adliye Encümeni, bu verilen hükümün salâhiyet haricinde verilmesinden dolayı alelûsül

muamele yapılmak üzere evrakı Adliye Vekâletine göndermişti. O vakitlerde İstiklâl mahkemeleri hali faaliyette bulunuyordu ve şüphesiz bu gibi ceraimin mercii rüyeti de İstiklâl mahakimi idi. Bu evrak zannediyorum Denizli İstiklâl Mahkemesine tevdi olunmuş ve intacedilmeden İstiklâl mahkemesi lâğvedilmiştir. Yine Söke Bidayet Mahkemesi Meclisi Âlinin refi kararını nazarı itibara almayıarak hükmünde ısrar etmiş, tekrar hiyaneti vataniye cürmüyle itham etmiş. Bu muamele hilâfı kanundur. Encümen, bu hükmün ref'iyle beraber muamele lâziminin usulü dairesinde yapılmak üzere bu evrakı Adliye Vekâletine havale ediyor. (Mevkuf mu sadaları) Evet bu adam üç seneden beri mevkuftur. Affa giremez, casustur.

REİS — Efendim, bu mazbata müzakereye vaz'edilecek ise mazbatanın okunması lâzımdır.

YASİN B. (Gazianteb) — Efendim, Adliye Encümeni bu evrakı mütalâa etmeksizin Adliye Vekâletine göndermiş olsaydı, Mecliste müzakere ve tasvibe mahal kalmaksızın gidebilirdi. Adliye Encümeninin, bir mahkemenin Hiyaneti vataniye Kanununa tevfikane vermiş olduğu hüküm tadilen, bu adam casustur, casusluk demek hiyaneti vataniye demek değildir. Hiyaneti vataniye Kanuniyle bunun mahkûmiyeti doğru değildir. Kavaidi umumiye noktai nazardan, Casusluk hakkındaki Kanuna tevfikane muhakemesi icra edilmesi lâzımdır, diyor. Bu, bir mahkemenin vermiş olduğu bir kararı ref'etmek demektir. O mücrim hakkında başka türlü muamele yürütmek demektir. Zannedirim ki, Adliye Encümeninin zühülü vardır. Mesele şayanı müzakeredir.

REİS — Efendim, bu evrakın ruznameye alınarak müzakeresini teklif ediyorlar.

HAMİD B. (Biga) — Beyefendi maalesef iddialarında haklı değildir. Çünkü, zatı mesele hakkında, muhakemede cereyan eden muamelâtı kanuniye vâkıf bulunmuyorlar. Sureti tevkif, cürüm, casusluktur ve casusluk cürmiyle mahkemeye sevk edilmiş ve muhakemesi cereyan etmiştir. Adliye Encümeninin mazbatası kararı sabıkın Bidayet Mahkemesinden verilmiş olan hükümün ref'iyle alelûsül evrakı dâvanın aid olduğu mahkemeye tevdiine dairdir. Müsaade buyrulursa mazbata aynen

okunsun, vukubulan şüphe izale edilsin. (Hacet yok sesleri)

YASİN B. (Gazianteb) — Mazbata Muharriri itiraf buyuruyorlar ki, mazbata hükmün ref'ini mutazammındır. Binaenaleyh, encümenin mütalâasına iştirak etmiyorum.

LÜTFİ B. (Malatya) — Salâhiyet haricinde verilmiş bir hüküm zaten merfu'dur. Binaenaleyh, evrakın salâhiyettar olan mahkemei aidesine havalesi lâzımdır.

REİS — Müzakeresini kabul buyurursanız ruznameye alırız.

HAMİD B. (Biga) — Müzakereye hacet yoktur.

REİS — Mazbata okunsun da kabul ederseniz müzakereye lüzum kalmaz.

Heyeti Umumiye

Düşman lehine casuslukta bulunduğu iddia olunmasından dolayı maznununaleyh olan Tepe-delenli Nureddin'in üç sene müddetle kürek cezasına mahkûmiyetine dair Aydın Bidayet Mahkemesinden sudur eden hükmü havi evrak Heyeti Umumiye kararıyla Adliye Encümenine tevdi edilmiş olmakla encümenin 12/11/1338 tarihli içtimanda mütalâa ve tetkik olundu. Merkurum Nureddin hakkında mukaddema Söke Bidayet Ceza Mahkemesinde vicahen cereyan eden muhakemat neticesinde Kanunu Cezanın elli birinci maddesinin fıkraî saniyesine tatbikan üç sene müddetle küreğe konulmasına dair verilen hükmü evrakı hiyaneti vataniye mücriminine ait evrak misillü Meclisi Âliye ledettakdim Encümeni Adliyece icra edilen tetkikat neticesinde merkurum Nureddin'e atfedilen fiilin casusluk gibi hiyaneti harbiye efalinden madut görülmesi hasebiyle Bidayet Mahkemesinin hiyaneti vataniye şeklinde rüyet eylediği dâva neticesinde ita eylediği hükmün ref'iyle mahalli cürmün merbut olduğu İstiklâl Mahkemesine tevdi lüzumuna karar verilerek mahalli mahkemesine iade edilmişken İstiklâl Mahkemesinin bu esnada tatili faaliyet etmiş olmasına binaen Aydın Bidayet Mahkemesinde tekrar cereyan eden muhakeme neticesinde hükmü sabık vechile ittihazı karar edildiği anlaşılmiş ve halbuki Meclisi Âlinin kararı evveli ile casusluk fiilinin hiyaneti vataniyeden başka mahiyette bir cürmü mah-

sus olmasından ve Bidayet Mahkemesinin hiyaneti vataniye tarzında rüyeti muhakeme etmesinin vazifesi haricinde bulunmasından bahsile mesrut esbap hilâfına olarak berminvali sabık verilen hükmü âhirin dahi muhalefeti kanuniyeye binaen refi'yle ahkâmı umumiye dairesinde meselenin intacı zımında Adliye Vekâletine iadesine müttefikân karar verilerek Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri

Canik
Emin

Kâtip	Âza	Âza
İsparta	Biga	Kayseri
Tahir	Hamid	Sabit

Âza	Âza
Karahisarı Sahib	Maraş
İsmail Şükri	Hasib

REİS — Bunu bilâ müzakere reyî âlilerine vaz'ediyorum. Kabul buyurulduğu takdirde Adliye Vekâletine havale edeceğim. Mazbatayı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Mazbata kabul olundu. Adliye Vekâletine gönderiyorum.

2. — Hamidoğlu Yusuf'un bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası.

REİS — Hamidoğlu Yusuf'un bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkındaki lâyihai kanuniyenin tasdikine dair Adliye Encümeni mazbatası vardır. Okunacaktır.

HAFIZ MEHMED B. (Trabzon) — Ruznameye alın.

REİS — Affı mutazammın mazbataların derhal okunması hakkında kararlar vardır.

21 . XI , 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Katil maddesinden dolayı sureti katiyede yedi buçuk sene küreğe mahkûm ve elyevm Amasya hapsanesinde mahpus bulunan Köprünün Gulâm karyesinden İmam oğullarından Hamidoğlu Yusuf'un bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 19 . X . 1338 tarihli içtimanda kabul edilen kanun ve esbabı mücibe lâyihaları rapten arz ve takdim kılınmıştır. İfayı muktezasıyla neti-

cesinin ıŝarına müsaadei Devletlerini ıstırham eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İera Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Esbabı Mucibe Lâyihası

Katıl maddesinden dolayı sureti katiyede yedi buçuk sene küreğe mahkûm olup elyevm Amasya hapsanesinde mahpus bulunan İmam oğullarından Hamidoğlu Yusuf'un müptelâ olduğu ilel ve emrazdan dolayı muayenesinin ifa ve hakkında muamelei muktaziyei kanuniyenin ierasiyle mazharı atıfet olması ıstırhamını hâvi Amasya İstinaf Müddeiunumiliđine ita eylediği ıstıdaname üzerine mahallî etıbbası tarafından badelmuaıene tanzim kılınan raporda merkum Yusuf'un müptelâ olduğu hastalık dolayısıyla hayatının son demlerini yaşamakta olduğunu ifade ve ledelhavale merkumun hastalığı vahimülâkibe ve sâri olup hapsane için de zararlı olacağı cihetle tahliyesinin muvafık olacağı Tıbbı Adli Müessesesi Müdiriyyetinden izbar kılınmış ve Meclisi İdarei livaca tanzim kılınan mazbata dahi bu zeminde bulunmuş olmakla merkumun mâlûliyyeti daimesinden naŝı bakıyei müddeti cezaiyesinin affı hakkında iki maddelik lâyihai kanuniye kaleme alınmıştır.

Lâyihai Kanuniye

MADDE 1. — Katıl maddesinden dolayı sureti katiyede yedi buçuk sene küreğe mahkûm ve elyevm Amasya hapsanesinde mahpus bulunan Köprü'nün Gulâm karyesinden İmam oğullarından Hamidoğlu Yusuf'un mâlûliyyeti daimesine binaen bakıyei müddeti cezaiyesi effedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanunun ierasına Adliye Vekili memurdur.

Heyeti Umumiyye

Katıl fiilinden sureti katiyede yedi buçuk sene kürek cezasına mahkûm ve Amasya Hapsanesinde mahpus bulunan Köprü'nün Gulâm karyesinden İmam oğullarından Hamidoğlu Yusuf'un mâlûliyyeti daimesine mebnî bakıyei müddeti cezaiyesinin affına dair İera Vekilleri Heyetinden tanzim olunup Heyeti Umumiyye kararıyle Adliye Encümenine havale edilmiş olan 19 . X . 1338 tarihli lâyihai kanuniye ve esbabı mucibe mazba-

tası encümenin 16 . XI . 1338 tarihli iğtimasında mütalâa ve iktızası müzakere olundu. Merkum Yusuf'un icra kılınan muayenei tıbbiyesi neticesinde daülhanazir ve sillürrie gibi emrazı vahime ile mâlûliyyeti daimeye müptelâ olduğu ve emrazı mezkûrenin muhiti sirayetini de ızrar edeceği cihetle merkum tahakkuk eden işbu mâlûliyyetine binaen bakıyei müddeti cezaiyesinin affı zımnında muayene ve Tıbbi Adli Müessesesi raporlarına müsteniden Heyeti Vekilece demeyan olunan esbabı mucibe ile lâyihai mezkûre muvafıkı nef-sülemir görülmüş olmakla lieclit tasvip aynen Heyeti Umumiyyeye takdimine müttefikan karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canık	Biga
Emin	Hamid
Kâtip	Âza
İsparta	Maras
Mehmed Tahir	Hasib
	Âza
	Karahisarı Sahib
	İsmail Şükrü

SIDKİ B. (Malatya) — Reis Bey bu raporu doktor arkadaşlarımız izah buyursunlar, bu şekildedir olmaz, tereddüt hâsil oluyor.

REİS — Efendim Sıhhiye Encümenine havalesine lüzum görülmemiş olduğu anlaşılıyor. Affını istiyor. (Reye sesleri) Müsaade buyurun lâyihanın maddeleri vardır. Onlar okunacak.

Hamidoğlu Yusuf'un affına dair Kanun

MADDE 1. — Katıl maddesinden dolayı sureti katiyede yedi buçuk sene küreğe mahkûm ve elyevm Amasya Hapsanesinde mahpus bulunan Köprü'nün Gulâm karyesinden İmam oğullarından Hamidoğlu Yusuf'un mâlûliyyeti daimesine binaen bakıyei müddeti cezaiyesi affedilmiştir.

REİS — Birinci maddeyi aynen reyinize vaz' ediyorum. Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi. İkinci maddeyi okuyorum.

MADDE 2. — İşbu kanunun ierasına Adliye Vekili memurdur.

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. İkinci madde kabul edilmiştir. Heyeti umumiyesini reyîâlinize vaz' ediyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarkı) — Tarihi neşrinden meriyülicradır gibi meriyet hakkında bir madde ister...

REİS — Adliye Encümeni bu hususta müta-lâasını söyleyecek.

HAMİD B. (Biga) — Heyeti Celilenize arz edilen bu kanun şahsidir, umumi değildir. Heyeti umumiyesi kabul edildiği takdirde tarihi meriyetine dair başka bir maddenin tedvinine lüzum yoktur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Lâzımdır, efendim.

HAMİD B. (Biga) — Mesele mevkufiyete mütaallik olduğundan müstaceliyet teklif ediyorum.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarkı) — Malûmu âlileri kavaninin neşir ve ilânı hakkında kanun vardır. Bu kanunda diyor ki, (Her hangi bir kanunda tarihi meriyet gösterilmese neşrinden itibaren iki ay sonra muteber olur) diyor. Şimdi bu esas bozacak bu kanunda müstesna bir mahiyet yoktur. Binaenaleyh böyle bir madde yazmazsak emin olunuz ki, ıera edemeyiz. (Tarihi neşrinden muteberdir) denecektir.

HAMİD B. (Biga) — Efendim Adliye Encümeni bu fikre taraftar olabilir. Bir mahzur mutasavver değildir. Fakat Heyeti Aliyenizin aynı mesele hakkında böyle bir madde yapmaksızın kabul ettiği kavanin mevcudolmadığından böyle bir madde yazmadık, binaenaleyh tadil teklifi versinler.

REİS — Efendim Encümen böyle bir maddeye lüzum yoktur diyor. Bu kanun çıkar çıkmaz tatbiki meburidir deniyor.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim bundan evvel de böyle af kanunları gelmiş, tarihi meriyetleri zikredilmediğinden dolayı bu maddeler ilâve edilmiştir. Malûmuâlileri hangi kanun olursa olsun bu madde ilâve edilmezse arkadaşımızın buyurdukları gibi o kanun ancak iki ay sonra tatbik olunur. Adliye Vekili iki aydan evvel tatbik ederse kanunen mesuldür. Etmezse o mesele başka... İki ay müddet mürurundan evvel tahliye ederlerse mesuldürler. Yalnız Hamid Bey arkadaşımızın temas etmiş olduğu bir nokta vardır. Beraet kararlarına ıktiran etmiş olan her şahıs mutlâka tahliye olunur. Bu aftır, beraet değildir. Binaenaleyh beraetle af kararları yekdiğerine benzetilemez. Bu itibarla zikri zaruri. Binaenaleyh böyle bir madde olsa da olur, olmasa da

olur demek doğru değildir. Binaenaleyh «İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren muteber» diye bir maddenin vaz'ını teklif ederim.

REİS — Efendim encümen muvafakat ediyor.

Riyaseti Celileye

Bu kanuna ikinci madde olarak :

«İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.»

Maddesini teklif ederim.

22 Teşrinisani 1338

Karahisarı Şarkı

Ali Süruri

Riyaseti Celileye

3. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

Maddesinin ilâvesini teklif ederim.

İsparta

Tahir

REİS — Efendim ikinci madde olarak Ali Süruri Beyin teklifi veçhile bir maddenin ilâvesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi. O halde bu madde ikinci ve evvele kabul edilen ikinci madde üçüncü madde olacaktır. Heyeti umumiyesini reyinize vaz'ediyorum Evvel emirde encümen müstaceliyet teklif ediyor. Müstaceliyeti kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi efendim.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarkı) — Reis Beyefendi usul hakkında iki kelime söyleyeceğim. Müstaceliyet teklifi kanunun müzakeresinin mebdinde olur. Badema istirham ederim böyle badelmüzakere müstaceliyet teklifleri reye konmasın. Nizamnameye muhaliftir. Fakat bu teklif kabul edilmiştir.

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Arkadaşlar vakfın ne demek olduğunu hepimiz biliriz. Nef'i ibadullahaya aid olmak üzere temlikten alakonan şeydir. Size ben yüz tane misal göstereyim. Hattâ sayılmaktan, addü ihsadan hariç misaller göstereyim. Birçok emlâki vakfiye fevt edilmiştir. İşte gözünüzün dibindeki Suluhan dün Evkafa aitken bugün Kirkor'un, Karabet'in üzerindedir. Bunu Evnak memurları, mütevellileri sattı efendiler.

HAMİD B. (Biga) — İşte Şengül Hamamı

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Ve saire ve saire arkadaşlar, saltanatlar devriliyor, hanedanlar devriliyor, tahakkümler ve istibdatlar devriliyor da neden evkafı islâmiye üzerinde asırlardan beri devam eden tasallût kaldırılamıyor? Neden efendiler kırılmıyor?

REİS — Efendim bir kelimenin tasrihine lüzum vardır. Burada tasallût kelimesinin istimaline lüzum yoktur.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Ben lüzum görüyorum. Heyeti Umumiyenin reyine müracaat ediyorum. (Geri al sesleri) İspat edeceğim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Tasallût demedi, tasarruf dedi.

REİS — Müsaade buyurunuz. (Devam sesleri)

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Heyeti Umumiyenin ârasına arz ederim, onların vereceği hükmü...

SALİH Ef. (Erzurum) — Doğrudur, tasallüttür. (Geri al sesleri)

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Geri alayım. Evkafa ait demin arz ettiğim gibi iki sene evvel bir takririm vardı. Bir müddet sürüncemede kaldıktan sonra Heyeti Umumiyyeye geldi. Encümenlere gitti. Bir senedir orada uyuyor. Arkadaşlar bu meseleyi halletmek şer'an üzerimize vaciptir. Fıkı Şerifi islâmiyenin nâfiz, derin nazarları esasen bunu halletmiştir. Sonra aklen halli lâzımgelir. Bunu vicdanlarımıza hitabediyorum. Neden hiçbir vazife ifa etmiyen insanlar yalnız bir hazineden ziyerek cebini doldursun. Neden memleket pekmez bulamazken onlar şampanya için. Bu aklen caiz midir? Akıl, fıkıh ile beraber gider. Hem asrın zihniyetleri, asrın desatiri ki, islâmın desatiri esasiyesine de muvafıktır. Hiç bir vazife ifa etmiyen bir aileye, bir hanedana binlerce liranın tefviz edilmesini neden teviz ediyorsunuz? Siz bunu yıkmazsanız bir gün gelip yıkılacaktır. Fakat biz tarihî vazifemizi ifa etmemiş olacağız. Her şeyde celâdet gösteren, önayak olan Meclisi Âliniz bunu da halletmelidir. Bunu Allah da bekliyor. Resulullah da bekliyor. Bunu halk da bekliyor. Arkadaşlar evkafa bilhassa evkafı gayrisahihaya atfı nazar ediyorum. Bir kerre bunlar temlik sahiha ile temellük edilmemiştir. Konya'daki Celâl evkafını göz önüne alalım. Acaba Pîrî Mehmed

Paşa onları alının teriyle mi kazandı? Hayır, şuradan bu tarafı benimdir dedi, onu vakfetti. Acaba Gedik Ahmed Paşa vakfını alının teriyle mi kazandı? Bu da hayır. Bunlarda temlik sahih yoktur. Ahkâmı celilei fıkhiye ve ahkâmı celilei evkafa göre bunlar evkafı gayrisahiha kabulindedir. Ulülemr olan Meclisiniz, ulülemr olan Makâmı Hilâfet bunların şeraitini tebdil edebilir. Arkadaşlar meşrutunleherleri olanların tasarrufunu ve şartı vâkıfı tahvil etmek ulülemrin, erbabı hal ve akdolan Meclisi Âlinizin vazifesidir.

Arkadaşlar sokaklarda çıçiplak çocuklar çıçırıyor. Muhacirler sokaklarda titişiyor. Kadınlar aç ve çıplak kalıyorken neden Zeyd'in cebine milyonlarca lira girsin?

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Cami de lâzımdır.

BESİM ATALAY B. (Devamla) — Fakat mektep de lâzımdır. Arkadaş sen mektep yapmazsan camilerinin şimdiki gibi tozlar içinde, kıymetini de bilemezsin, onun, ulviyetine hizmet edemezsin, memleketin irfanını yükselt, bu vakıflarla memlekette medarisi âliyei ilmiye aç, şeriatı garrayı İslâmiyeyi Şark'tan Garb'a doğru neşret, yoksa bunların hasilâtı Zeyd'in, Amr'ın cebine girmesin. Geçmiş günler zayiattandır. Tamiri de gayrikabildir. Fakat bu teklifimin derhal Meclise gelerek müzakere edilmesini zâtâlılerinden rica ediyorum. Reis Bey bunu reyeye koyunuz bu talebe Nizamname mucibince hakkım vardır.

OSMAN B. (Lâzistan) — Talep yalnız teklifin ruznameye alınmamasına dair olur.

REİS — Besim Atalay Bey arkadaşımız kendisinin takririnin mevzuumuzakere olması için bir söz aldı. Nizamname haricinde kendisinin hürriyeti kelâmına hürmet ettim, fakat biraz esasa giriştiler ve esasa giriştikleri için bâzı arkadaşlar da söz istiyorlar ki.. (Hayır sadaları) O halde Şer'îye Encümeninden çıktığını söylüyorlar; ruznameye alınmasını teklif ediyorlar.

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendiler, Şer'îye Encümeninden intacolonmuş, fakat o sırada Şer'îye ve Evkaf Vekâleti evkafı islâmiyenin tevhidî hakkında bir nizamname bir kanun yapmakta olduğundan bahsile o teklifi istemiş, şimdi Şer'îye ve Evkaf Vekâletindedir. (O halde oradân celbedilsin sadaları)

REİS — Efendim, Divanı Riyaset bu takriri celp ile ruznameye alır.

İSMET B. (Çorum) — Efendim bu takrir teklifi kanuni mahiyetinde midir, yoksa değil midir?

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Evet teklifi kanuni mahiyetindedir.

İSMET B. (Çorum) — Eğer teklifi kanuni mahiyetinde ise ruznameye alınması mevzuubahsolabilir. Ruznameye alınabilir.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Efendim iki gündür celse hafiye bir şey müzakere ediyorduk, o henüz bitmemiştir. Vaktimiz geç ve akşam olduğu için bırakılmıştır. Binaenaleyh bugünkü celsemiz dünkünün bir istitalesi olmak lâzımgelir. Hattâ evrakı vâride okunmaksızın devam edilmek lâzımgelirken başka işlere baktı-

ğımızdan geri kaldı. Bendeniz teklif ediyorum. Celseyi hafiye geçelim ve işimizi bitirelim.

REİS — Efendim evrakı vâride ruznameye geçecek iken bu mesele açılmıştır.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — İki saatlik yere gidecek arkadaşlar var, akşam oluyor.

BESİM B. (Kastamonu) — Reis Bey Nafia Vekâletinden sual takririm var. Mart tarihinde verilmiştir. İki aya kadar yaşına girecek ve yürüyerek gelecektir. Rica ederim iki defa makâmı âlinizden tekidedildi, halen cevap gelmedi.

REİS — Efendim, Nafia Vekâletine tekrar tekidedeceğiz. Cevabını göndersin; sâmiinin salonu tahliyesini rica ederim.

Hitamı müzakerat; saat : 2,30

(İkinci Celse hafidir.)

ÜÇÜNCÜ CELSE

REİS — Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendi

KATİP : Mahmud Said B. (Muş)

REİS — Şimdi efendim, sual takrirleri vardır. Bunların cevapları verilecektir.

HAFİZ MEHMED B. (Trabzon) — Aleni celsede ilk söz benimdir. Reis Bey.

REİS — Efendim vakit geçti. Yarın saat yarımda içtima etmek üzere... (Saat yarımda sözü hiçten ibaret kalıyor, içtima edemiyoruz, birde içtima edelim sadaları)

Efendim, arkadaşlar saat yarımda toplanamadıklarından birde içtima teklif ediyorlar. (Muvaflık sadaları) Yarın saat birde içtima kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Yarın saat birde içtima etmek ve Nevahi Kanununu müzakere eylemek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 5,05

İçtima âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Nevahi Kanunu